

УДК 342.95

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Петро МАКУШЕВ,

кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету
Дніпропетровського гуманітарного університету

SUMMARY

The article discusses the points concerning the improvement of the legal judgement enforcement mechanism that should be made based on the state and private enforcement officers' business competition with the delegation by the latter ones of the public legal function of the legal judgement enforcement. The issue concerning the control and coordination of state and private enforcement service staff training was covered. It is noted that this process will get a radical change by means of new approaches to the state executive service staff training. There were investigated the details of the regulatory framework on this subject and the conclusions about the reasonability of the codification of the rules relating to enforcement proceeding to the Unitary Law Code of the Enforcement were made.

Key words: public enforcement service, legal judgement, enforcement.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається питання вдосконалення механізму примусового виконання судових рішень, який має здійснюватись на засадах конкуренції державних і приватних виконавців з делегуванням останнім публічно-правової функції примусового виконання судових рішень. Розкрито питання щодо керування та координації роботи державних і приватних виконавців. Відзначається, що зазначений процес набуватиме докорінної зміни за новими підходами до підготовки кадрів для державної виконавчої служби. Докладно досліджено нормативно правову базу з цього питання та зроблено висновки про доцільність проведення кодифікації норм, які стосуються виконавчого провадження, в єдиний Кодекс виконавчого провадження.

Ключові слова: державна виконавча служба, судові рішення, виконавче провадження.

Актуальність теми. З розвитком української правової державності та спрямуванням політики України XXI століття на входження до європейської (ЄС) та світової спільнот (СОТ) суттєво загострюються питання внутрішньої гармонійної взаємодії гілок влади, наприклад, виконавчої та судової з приводу адміністративно-правового регулювання примусового виконання судових рішень, а водночас і ефективної діяльності органів державної виконавчої служби (далі – ДВС) України щодо реального захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб відповідно до принципів гуманізму, законності й справедливості. Якщо окреслені принципи відображено в судових рішеннях, то реалізація більшості змісту цих рішень за конституційним принципом обов'язковості їх виконання на всій території України (ч. 4 ст. 124 Конституції України) залишається поза можливостями процесу виконавчого провадження.

Постановка проблеми. Наведені дані свідчать про недосконалість механізму виконання судових рішень, слабку науково-прикладну взаємодію органів законодавчої, виконавчої і судової влади щодо інтеграційного виконання ними своїх повноважень, особливо у сфері адміністративно-правового регулювання примусового виконання судових рішень майнового характеру. Ці фактори зумовлюють низький рівень діяльності державної виконавчої служби України і є першопричинами реформування її системи, структури, повноважень, особливо у сфері примусового виконання судових рішень майнового характеру.

Стан дослідження проблеми. Адміністративно-правові шляхи діяльності цієї служби зумовлені організаційно-правовою взаємодією гілок влади та науково-прикладним обґрунтуванням примусового виконання судових

рішень науковцями-правниками, серед них В. Авер'янов, А. Авторгов, О. Андрійко, О. Бандурка, Д. Бахрах, Ю. Бітяк, А. Васильєв, І. Голосніченко, Є. Додін, Р. Калюжний, С. Ківалов, Н. Нижник, А. Селіванов, В. Стефанюк, В. Тертишніков, М. Тищенко, С. Фурса, Ю. Шемшученко, М. Штефан, С. Щербак. Але доктрина виконавчого провадження залишається недостатньо розробленою.

Виклад основного матеріалу. Підкреслимо, що результат проведення політичних, правових, соціальних реформ безпосередньо залежить від багатьох показників, зокрема таких як дієвість законодавчої влади, рівень політичної та правової культури населення, стан законності в країні та реальність забезпечення правового статусу особи, стан реалізації гарантованих державою основних прав і свобод людини та громадянина. Важлива роль у забезпеченні реалізації права, утілення в життя суспільства ідеалу справедливості належить судовій системі як одного з основних елементів системи юстиції.

На жаль, сучасний стан судової системи України не можна оцінити як задовільний. За роки незалежності в Україні було здійснено низку таких звершень, як запровадження засад інстанційної побудови судової системи, створення системи апеляційного та касаційного оскарження судових рішень на заміну судового нагляду; сформовано адміністративну юстицію (прийнято Кодекс адміністративного судочинства, утворено систему адміністративних судів на чолі з Вищим адміністративним судом). Установлено судовий контроль за законністю затримання та арешту осіб, визначенням винятків із таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а також за застосуванням інших обмежень прав і свобод людини та громадянина тощо. Проте, незважаючи на такі досягнення,

українське судочинство й надалі не викликає у громадян довіри й поваги. Наші співвітчизники продовжують вважати, що суд в Україні неефективний, несправедливий і, більше того, корумпований. Система судочинства користується найменшою довірою серед усіх державних органів – лише 10% громадян довіряють судам. Більше ніж 70% респондентів заперечують саму можливість законно добитися правди в судах. Більшість опитаних упевнена, що рішення суду можна купити за гроші. Результати опитування свідчать про те, що в людей сформована думка: «Що вищі показники матеріального достатку, то більше впевненості у виграші справи в суді». Не є оптимістичними й міжнародні рейтинги нашої судової системи. Так, за даними Всесвітнього економічного форуму, Україна перебуває на 99 місці зі 125 країн за показником незалежності судової системи. У рейтингу якості судової системи Україна посідає місце нижче за середнє порівняно з аналогічними державами, що перебувають у процесі переходу до ринкової економіки [1].

Подальший розвиток української правової державності та спрямування політики України XXI століття на входження до європейської та світової спільнот суттєво заострюють питання внутрішньої гармонійної взаємодії гілок влади, наприклад, виконавчої та судової з приводу адміністративно-правового регулювання примусового виконання судових рішень, а разом з тим і ефективної діяльності органів ДВС України щодо реального захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб відповідно до принципів гуманізму, законності й справедливості. І якщо окреслені принципи відображено в судових рішеннях, то реалізація більшості змісту цих рішень за конституційним принципом обов'язковості їх виконання на всій території України (ч. 4 ст. 124 Конституції України) залишається поза можливістю процесу виконавчого провадження. Тому й статистичний аналіз примусового виконання судових рішень в Україні засвідчує, що державна виконавча служба забезпечує не більше ніж 10–15% судових рішень, а у країнах Європи, навпаки, цей показник дорівнює 80–86% [2]. Наведені дані свідчать про недосконалість механізму виконання судових рішень, слабку науково-прикладну взаємодію органів законодавчої, виконавчої і судової влади щодо інтеграційного виконання ними своїх повноважень, особливо у сфері адміністративно-правового регулювання примусового виконання судових рішень майнового характеру. Ці фактори зумовлюють низький рівень діяльності державної виконавчої служби України і є першопричинами реформування її системи, структури, повноважень, особливо у сфері примусового виконання судових рішень майнового характеру адміністративно-правовими шляхами.

Отже, в Україні певною мірою планується вирішення проблеми вдосконалення механізму примусового виконання судових рішень на засадах конкуренції державних і приватних виконавців з делегуванням останнім публічно-правової функції примусового виконання судових рішень. На нашу думку, конкурентна діяльність названих сторін об'єктивно збільшить ефективність примусового виконання судових рішень майнового характеру, а бюджетне фінансування тільки державних виконавців сприятиме забезпеченню державних інтересів. Інститут приватних виконавців надасть можливість зберегти кошти платників податків, оскільки всі витрати, пов'язані зі стягненням, відшкодуватиме особа, з вини якої порушено виконавче провадження.

Експертами центру Комерційного права в роботі «Оцінка існуючого в Україні законодавства та процедури

виконання судових рішень» запропонована схема взаємодії приватного виконавця зі сторонами виконавчого провадження, за якою стягувач для відновлення своїх прав щодо повернення заборгованості здійснює попередню оплату роботи приватного виконавця з подальшим її поверненням за рахунок боржника разом із сумою боргу. Якщо ж боржник виявляється неплатоспроможним, то кошти, витрачені стягувачем, як і сума боргу, мають розцінюватися як звичайні втрати [<http://www.commerciallaw.com.ua/ukr/legislative/>]. Вважаємо, що це положення в разі його законодавчого закріплення суперечитиме ч. 1 ст. 55 Конституції України щодо відновлення прав стягувача судом, рішення якого залишиться нереалізованим. Повернення боргу, на нашу думку, може бути здійснене за рахунок і майбутніх доходів боржника, а при ухиленні від сплати заборгованості із зазначених доходів доцільне його залучення до примусової праці. У такому контексті перед Міністерством юстиції України постає завдання організації одержання майбутніх доходів боржником в інтересах стягувача. У разі ухилення боржника від добровільної праці виникає проблема його залучення до примусової праці з метою виплати боргу. Розуміємо, що використання примусової праці Конституцією України заборонене, але її ст. 43 визначає, що «не вважається примусовою працею... робота чи служба, яка виконується за вироком чи іншим рішенням суду...». Отже, виникає необхідність створення нових адміністративно-правових способів і засобів примусового виконання судових рішень, у тому числі й майнового характеру. Випадки неплатоспроможності стягувача та боржника щодо фінансування виконавчого провадження, що здійснюється приватним виконавцем, мають, на нашу думку, визнаватися страховими ризиками і сплачуватися страховими компаніями, відповідно до страхових договорів. Міністерство юстиції України та державна виконавча служба України саме організаційно-правовими засобами повинні забезпечити страхування як державних, так і приватних виконавців у процесі здійснення виконавчого провадження.

Глобальним завданням Міністерства юстиції України залишається також вирішення питання щодо керування та координації роботи державних і приватних виконавців; розподілу між ними судових рішень на примусове виконання; формування професійного ядра державних виконавців (із залученням кращих приватних); підвищення іміджу державного виконавця як державного службовця; створення сталого й дієвого механізму державного і громадського контролю за діяльністю як державних, так і приватних виконавців, у тому числі сучасними технічними засобами. Більш детально завдання та перспективи Міністерства юстиції України й державної виконавчої служби окреслені у статті М. Оніщука «Українська юстиція: проблеми і пріоритети діяльності на шляху правової держави (до 90-річчя української юстиції)». Автором приділяється увага забезпеченню прозорості й ефективності системи примусового виконання рішень судів, інших органів і посадових осіб. Ним визначається низка проектів законів та інших нормативно-правових актів, що розроблені Міністерством юстиції України й спрямовані на докорінну зміну філософії, ідеології і засад реалізації виконання судових рішень [3].

Досліджуючи названий законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури примусового виконання рішень», обговоримо зміни, які пропонується внести до Кодексу України про адміністративне правопорушення (далі – КУпАП) введенням ст. 2222 «Органи державної виконавчої служби».

Ця стаття надає органам ДВС (зокрема начальникам органів ДВС) повноваження розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з невиконанням законних вимог державного виконавця (ст. 18813 КУпАП), що є позитивним. Вважаємо, що в контексті заявленої автором прозорості процесу виконавчого провадження та посилення судового контролю за ним доцільно залишити без змін зміст ст. 221 КУпАП (усупереч запропонованому в законопроекті) для забезпечення судового розгляду справ за ст. 18813 КУпАП. На нашу думку, у такому випадку робота приватних виконавців під час застосування адміністративно-правових способів примусового виконання судових рішень, особливо майнового характеру, буде забезпечена судовим розглядом справ про адміністративні правопорушення у процесі виконавчого провадження.

Зазначений процес набуватиме докорінної зміни за новими підходами до підготовки кадрів для ДВС. Цю підготовку могли б успішно здійснювати на замовлення Міністерства юстиції України відомчі навчальні заклади системи МВС України на контрактній основі. Відібрані кадри протягом 2–5 курсів проходили б виробничу практику в системі ДВС України та опанували протягом навчання спеціалізовані курси «Виконавче провадження» та «Конкурсне провадження (провадження у справах про банкрутство)». При цьому особлива увага має звертатися на прикладні аспекти виконавчого провадження за допомогою залучення до процесу викладання практичних працівників ДВС. Уведення в дію Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень потребує від фахівця-виконавця знань, умінь і навичок роботи з інформаційними базами даних, у тому числі різноманітними чинними державними реєстрами (митної та податкової служб, органів внутрішніх справ тощо). Звідси виникає необхідність створення такої дисципліни, як «Реєстрознавство», що викладатиметься не тільки під час отримання базової освіти, а й підвищення кваліфікації.

У процесі професійної підготовки сучасним державним виконавцям явно бракує базової психологічної, фізичної, юридичної та тактико-спеціальної підготовки щодо примусового виконання судових рішень. Наприклад, Законом РФ «Про судових приставів» визначається необхідність проходження професійної підготовки, у тому числі з володіння спецзасобами й вогнепальною зброєю. Тільки професіонал уміє протистояти агресії, психологічному тиску з боку боржників, уникати конфліктів або знижувати рівень їх напруженості та залучати фахівців ОВС, СБУ, ДМСУ, ДПА й інших до проведення виконавчих дій для забезпечення спільних інтересів. Відбір кадрів за цим принциповим підходом буде прогнозовано-програмованим, зі збереженням конкурсної основи зарахування на посаду державного виконавця. Вважаємо, що аналогічні вимоги слід висувати і до приватних виконавців, які повинні виконати акредитовану державою навчальну програму академічної юридичної освіти, пройти стажування та скласти іспит на отримання кваліфікації приватного виконавця. До них можуть бути висунуті й додаткові вимоги, наприклад, не можуть одержати ліцензію приватного виконавця особи, відсторонені від посад судді, нотаріуса чи державного виконавця, виключені з адвокатури та іншої юридичної роботи за вчинення дисциплінарних проступків.

Загальновідомо, що робота державного (приватного) виконавця під час примусового виконання судових рішень, особливо майнового характеру, має відповідати принципам законності, справедливості й гуманізму. Тому виконавчі дії

мають бути зафіксовані відеозаписом з метою виявлення правопорушень як з боку державного (приватного) виконавця, так і з боку осіб, стосовно яких здійснюється примусове виконавче провадження. Такий гласний спосіб роботи спрямований на можливість юридичної оцінки сторін у конкретній ситуації конфліктного характеру, де відеозапис може бути судовим доказом при відшкодуванні моральної та матеріальної шкоди, а також притягненні будь-якого порушника виконавчого провадження до належного виду юридичної відповідальності. У такій спосіб прокурор може прямо або опосередковано здійснювати нагляд за законністю. Ми згодні з думками А. Авторгова про те, що нагляд за законністю діяльності державного (приватного) виконавця з боку прокуратури є обґрунтованим (ст. 121 Конституції України) [4]. У зв'язку з цим зміни, унесені Законом України № 1095-IV від 10.07.2003 року до ст. 8 Закону України «Про виконавче провадження» щодо усунення нагляду прокуратури, є антиконституційними.

Звертаємо увагу й на те, що для належного реформування державної виконавчої служби доцільно провести кодифікацію норм стосовно виконавчого провадження в єдиний Кодекс виконавчого провадження, у якому доцільно визначитися зі статусами державного і приватного виконавців, системою та структурою виконавчих служб; завданнями, принципами, формами й функціями їх діяльності; взаємовідносинами з органами державної влади та правоохоронними органами України й зарубіжжя, корпоративними і приватними організаціями; способами та засобами урядового, міністерського, громадського контролю, а також прокурорського нагляду; застосуванням технічних засобів; залученням експертів та інших спеціалістів до проведення виконавчих дій; порядком і обсягами матеріально-технічного, фінансового й кадрового забезпечення; окресленням правового та соціального захисту. Одним із важливих аспектів зазначеного кодексу має бути визначення статусу інших учасників виконавчого провадження. Відомо, що кодифікація є ефективним засобом упорядкування діяльності будь-якої владної структури. Тому аналогічне упорядкування має бути розповсюджене й на державну виконавчу службу України.

На нашу думку, у Кодексі виконавчого провадження інститут приватних виконавців становить систему норм, які визначають внутрішню єдність і узгодженість добровільного об'єднання приватних виконавців за територіальним принципом: нижча ланка – приватні виконавці та їх об'єднання в колегії, виконавчі фірми, бюро й інші об'єднання виконавців, що діють відповідно до статутів об'єднань приватних виконавців. Вищим органом добровільних об'єднань приватних виконавців має бути 3^їзд зазначених осіб, делегати якого обираються від кожної області та міста у визначеній Кодексом пропорції: від районних міст – по 1 делегату, обласних – по 1 делегату від кожного району в місті та по 25 делегатів від мегаполісів. Виключною компетенцією 3^їзду (який збирається 1 раз на 2 роки) є внесення пропозицій щодо вдосконалення виконавчого провадження у правовому полі України й на міжнародному рівні; узгодження з вищими і центральними органами влади України внутрішньої та зовнішньої політики виконавчого провадження відповідно до урядових програмних документів і рішень 3^їзду.

Програмні та статутні документи об'єднань приватних виконавців повинні визначати загальні засади їх діяльності: верховенство права, примусовість і своєчасність виконання рішень судових та інших органів, добровільність

об'єднання, самоврядність, колегіальність, гласність, відкритість, поєднання партнерства й конкурентності з державними виконавцями, співробітництво з державними органами влади та громадськими організаціями (нотаріатом, адвокатурою, омбудсменом), конфіденційність, оплатність повноти та якості послуг виконавчого провадження. Для ефективності роботи приватної виконавчої служби доцільно запропонувати посаду помічника приватного виконавця з вищою юридичною освітою на контрактній основі. Сильна й незалежна приватна виконавча служба можлива лише за умов існування єдиної добровільної професійної організації приватних виконавців на вищезазначених засадах для ефективності здійснення примусового виконавчого провадження. Дієвість цього провадження повною мірою залежить від належного, своєчасного та якісного використання адміністративно-правових способів примусового виконання рішень майнового характеру.

Отже, для реального захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб окресленими адміністративно-правовими способами примусового виконання судових рішень майнового характеру, для ефективної діяльності органів державної та приватної виконавчої служб України необхідна продумана, суворо визначена нормативно-правова база, створена на науково-прикладних засадах з урахуванням світових стандартів і досвіду здійснення виконавчого провадження.

Однією із засад судочинства Конституція України закріпила принцип обов'язковості судових рішень, який знайшов своє подальше відображення в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» і процесуальних кодексах. Однак, незважаючи на це, єдиний підхід щодо розуміння цього принципу у вітчизняному законодавстві відсутній. Універсальність тлумачення зазначеної засади має важливе не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки в контексті практики Європейського Суду з прав людини обов'язковість судових рішень є однією з організаційно-правових гарантій доступності правосуддя та характеризує судову владу не лише з процесуального, а й організаційного боку [5].

Сучасний стан системи виконання судових рішень є незадовільним, і загалом вона не відповідає стандартам, прийнятим у сучасних європейських країнах. Про це свідчать, наприклад, висновки українських та міжнародних експертів, оприлюднені під час проведення «круглого столу» з питань запровадження в Україні недержавних форм виконання судових рішень. Дослідження здійснювалося за участю експертів Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (USAID), TACIS, Світового банку, МВФ, Ради Європи й інших фахових і експертних організацій. Як зазначається в оприлюднених під час «круглого столу» висновках, в Україні необхідно провести системну реформу органів, що здійснюють примусове виконання судових рішень. При цьому однією з причин незадовільного функціонування системи виконання судових рішень експерти називають дефектність системи права в Україні. Серед недоліків, зокрема, відзначається недосконала система законотворення, коли закони розробляються особами, які представляють інтереси політичного чи економічного сектора і не є професійними розробниками правових норм. Крім того, експерти відзначають суперечності та колізії правових норм, у тому числі коли підзаконні акти виходять за межі ідей, закладених у Конституції та законах. Незадовільним, на думку експертів, є також судове тлумачення правових норм, коли судді обмежуються буквальною пере-

дачею змісту, уникаючи з'ясування «духу закону», а також відсутність єдності у правозастосуванні [6].

Отже, завдання щодо вдосконалення інституту примусового виконання рішень є однією зі складових концепцій системного вдосконалення правосуддя. Цьому питанню на сьогодні приділяється значна увага з боку парламентарів спільно з працівниками Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, правових центрів, а також окремих науковців і практиків. Проводяться відповідні з'їзди, семінари, конференції, метою яких є розробка відповідної концепції реформування системи виконання рішень, зокрема проведення аналізу стану виконання судових рішень в Україні, вивчення європейського досвіду реформування системи примусового виконання рішень судів, дослідження проблемних питань виконавчого провадження й подальших шляхів його реформування.

Одним із таких важливих заходів стала конференція на тему «Реформа системи виконання судових рішень: виклики та перспективи». Слід зауважити, що участь у цій конференції взяли народні депутати України, представники органів державної влади, судової системи, науковці й провідні фахівці у сфері права, іноземні експерти та ЗМІ. Такий масштабний захід сприяв формуванню низки теоретичних положень подальшого розвитку системи виконання судових рішень, визначив основні засади і принципи її вдосконалення. Так, результатом обговорення стало концептуальне погодження позицій щодо визначення подальших пріоритетів у реформуванні системи примусового виконання рішень судів шляхом запровадження недержавної форми виконання судових рішень, удосконалення законодавства з питань виконавчого провадження, узгодження процедур виконавчого провадження та банкрутства. Стосовно позиції відомих юристів-практиків, які мають багатий досвід співпраці з органами державної виконавчої служби, то, наприклад, О. Алексєнко вважає за доцільне провести низку заходів, спрямованих на посилення захисту конституційних прав і свобод людини щодо належного виконання рішень судів:

– удосконалення процедур, пов'язаних із примусовим виконанням рішень судів (наприклад, перегляд механізму примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше ніж 25%; посилення судового контролю за виконанням судових рішень шляхом зарахування розгляду скарг боржників на рішення, дії (бездіяльність) державних виконавців до виключної компетенції суду тощо);

– упорядкування повноважень державних виконавців як із метою недопущення ними зловживань під час здійснення виконавчого провадження, так і з метою надання їм окремих важелів для більш ефективного здійснення своїх повноважень (обмеження повноважень державних виконавців, реалізація яких призводить до затягування виконання рішень судів, під час здійснення виконавчого провадження; забезпечення реальної взаємодії Міністерства юстиції України з Міністерством внутрішніх справ України, Державною податковою адміністрацією та іншими органами державної влади; забезпечення безперешкодного доступу державних виконавців до майна боржників під час здійснення виконавчого провадження і звернення стягнення на майно й кошти боржників тощо);

– кодифікація норм, які регулюють питання виконання судових рішень, але водночас містяться в окремих нормативних актах (Цивільний кодекс, Господарський кодекс,

Закон України «Про іпотеку» тощо). Розробка єдиного документа, на кшталт Кодексу виконавчого провадження, може значно полегшити роботу як працівникам виконавчої служби, так і представникам сторін у судовому спорі.

Також О. Алексєнко вважає за доцільне поетапне провадження в Україні системи недержавної форми виконання рішень судів на основі тих положень, які викладені в проекті Закону України «Про присяжних виконавців», що фактично надасть стягувачам можливість самостійно вибирати особу, яка здійснюватиме відновлення їхніх порушених прав після прийняття відповідного судового рішення. У зв'язку з цим, безумовно, слід установити жорсткий контроль (можливо, шляхом ліцензування) над діяльністю присяжних виконавців [7].

Висновки. Отже, підсумовуючи зазначене, можна дійти таких висновків. До основних напрямів і завдань подальшого реформування системи примусового виконання судових рішень можна зарахувати такі:

- чітке визначення повноважень державних виконавців та забезпечення їх безперешкодної взаємодії з різними державними інституціями (Міністерство юстиції, Міністерство внутрішніх справ тощо);

- вивчення перспектив введення приватних виконавчих служб в Україні, дослідження особливостей їх функціонування в сучасних країнах світу;

- створення єдиної стратегії реформування системи виконання судових рішень, що має базуватися не лише на внесенні окремих змін у чинне законодавство, а й на принципово новому законодавчому підході, системному вдосконаленні законодавства в цій галузі із відповідним залученням до цього процесу фахівців, які мають практичний досвід діяльності в цій сфері.

Згідно зі ст. 10 Закону «Про Державну виконавчу службу», контроль за діяльністю державних виконавців здійснюють Міністерство юстиції України через Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, а Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції – через відповідні відділи державної виконавчої служби.

На сьогодні структурна й організаційна побудова Державної виконавчої служби не забезпечує ефективного функціонування цієї структури, оскільки, перебуваючи в підпорядкуванні Міністерства юстиції України, міністр якого за посадою є членом Кабінету Міністрів України, виникають сумніви стосовно неупередженості державних виконавців у частині виконання судових рішень, по яких відповідачем є Кабінет Міністрів України або один із центральних органів державної виконавчої влади. Отже, може бути порушено закріплений у Законі принцип неупередженості державного виконавця.

Для усунення цього недоліку необхідно вивести Державну виконавчу службу із підпорядкування Міністерства юстиції України та надати їй повноважень центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. Вважаємо за доцільне, щоб подання стосовно призначення на посаду кандидатури керівника цього органу вносилося Президентом України до Верховної Ради України, а сам

керівник цього органу був підзвітний і підконтрольний виключно Верховній Раді України.

Безумовно, через специфіку виконання судових рішень державні виконавці зустрічають різні перешкоди, які неможливо усунути в стислі строки повністю і якісно, оскільки це залежить від ефективності міжвідомчої співпраці з органами внутрішніх справ. На нашу думку, необхідно створити силовий підрозділ у складі Державної виконавчої служби України зі статусом правоохоронного органу, за прикладом податкової міліції, що є складовою Державної податкової служби України.

Розглядаючи питання реформування системи виконання судових рішень, насамперед, необхідно брати до уваги, що вирішення наявних проблем у цій сфері має бути комплексним, його не можна розглядати окремо від вирішення більш загальних проблем функціонування судової системи й системи юстиції загалом. Стосовно запозичення іноземного досвіду функціонування приватних виконавчих служб, то слід звернути увагу на деякі методологічні застереження: необхідно зважити не тільки на умови і способи створення відповідних органів у країнах правоохоронно-германського й англо-американського права, а й на їх відповідну адаптацію у свідомості суспільства, на фактор довіри населення, взаємодію та розмежування компетенції з державною виконавчою службою й іншими державними органами тощо. У свою чергу, саме поєднання особливостей національно-правового розвитку й тих стандартів, які були прийняті міжнародною спільнотою, допоможе досягти найкращих результатів у пошуку нових шляхів удосконалення та розвитку системи виконання судових рішень як важливої передумови подальшого здійснення судово-правової реформи, а отже, і підвищення загального рівня ефективності системи юстиції в Україні.

Список використаної літератури

1. Тези виступу Міністра юстиції М. Оніщука на парламентських слуханнях «Про стан правосуддя в Україні» (Київ, 18 березня 2009 р.) // Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua.
2. Салашний П. Державна виконавча служба: ефект присутності / П. Салашний // Правове видання. Юридичний журнал. – 2008. – № 6 (72). – С. 22–24.
3. Оніщук М. Українська юстиція: проблеми і пріоритети діяльності на шляху правової держави (до 90-річчя української юстиції) / М. Оніщук // Право України. – 2008. – № 11. – С. 4–9.
4. Авторгов А. Державна виконавча служба – псевдореформа та реформа / А. Авторгов // Юридична газета. – 2005. – № 23(59).
5. Хотинська О.З. Обов'язковість судових рішень як конституційна засада судочинства України : дис. ... канд. юрид. наук / О.З. Хотинська. – К., 2006.
6. Система виконання судових рішень в Україні не відповідає стандартам ЄС: Постатейні матеріали з офіційного сайту Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua.
7. Алексєнко О. Кроки з покращення роботи системи виконання судових рішень / О. Алексєнко // Постатейні матеріали з сайту інформаційно-аналітичного центру «ЛІГА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.liga.net>.